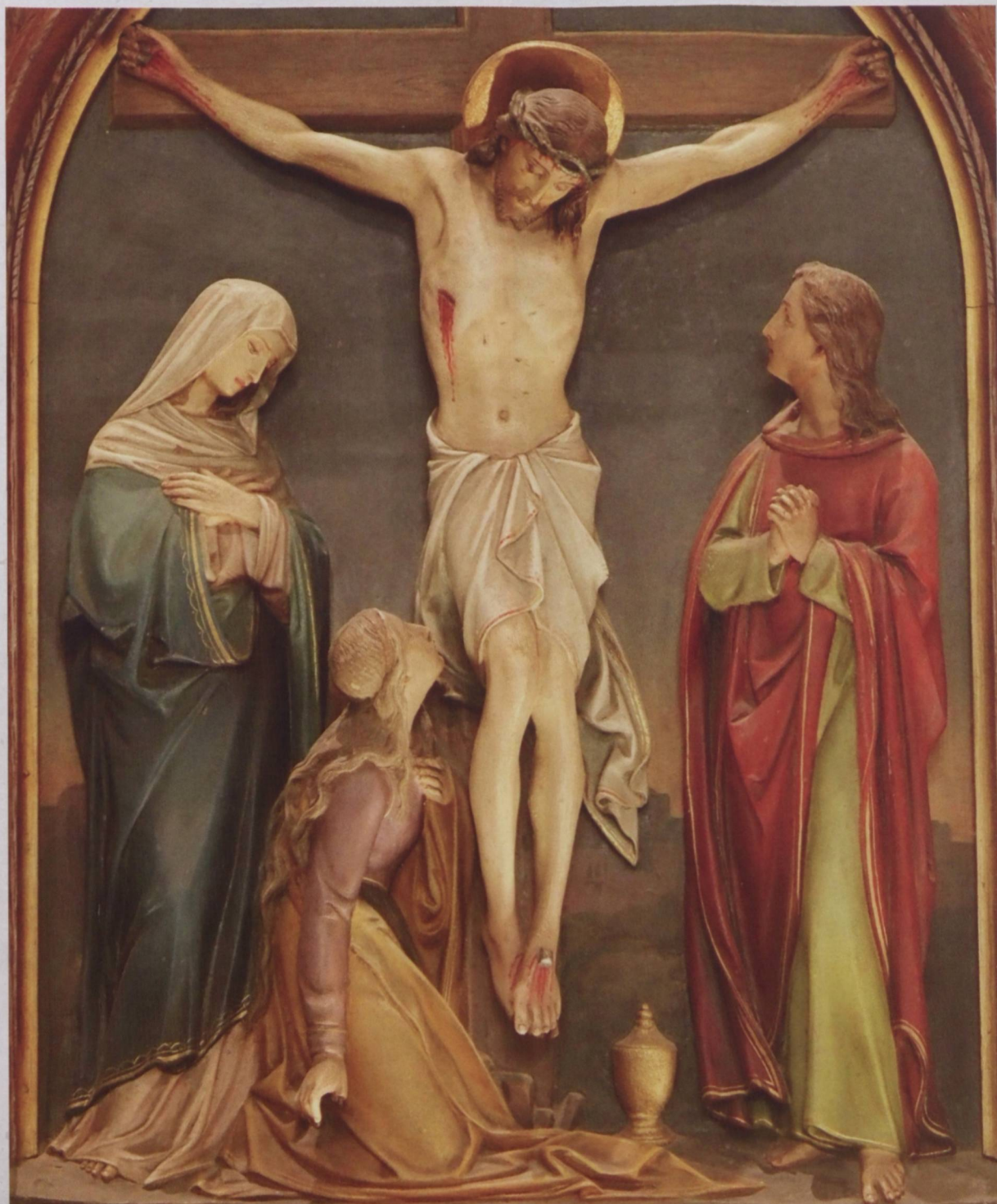

Szobrok és festmények

A templomban elhelyezett szobrok és festmények többször lecserélődtek vagy helyet változtattak az évszázadok során. Számos alkotás „eredeti” elhelyezéséről, meglétéről már csak az iratokból értesülünk. Tudjuk például, hogy 1784-ben egy hordozható Szentháromság szobor is a templom gyűjteményéhez tartozott.¹ Az 1827. évi püspöki egyházlátogatási jegyzőkönyv megemlíti tovább-

bá egy Szent Istvánt és egy Szent Lúciát ábrázoló festményt.² 1881-ben a szentély falán Jézus és Mária Szent Szívét ábrázoló festmények függtek, melyeket Prágából hozatott Edelenyi János plébános.³ Ezekről az alkotásokról ma már semmit nem tudunk. Napjainkra a templom előterébe került az a „József halála” címet viselő festmény, mely 1959-ben még a Jézus Szíve oldalkápolná-

ban volt.⁴ Mikor a 2010-es évek végén a kápolnát gyermek játszósobává alakították át, Stéhlík Lajos Jézus Szent Szívét ábrázoló festményét – hely hiányában – a templom egyik raktárában helyezték el.⁵

A következőkben a napjainkban is látható templomi szobrok és festmények történetének járunk utána.

A stációképek eredetére és korára vonatkozóan ezidáig nem kerültek elő feljegyzések. Bizonyos, hogy az 1827. évi püspöki látogatási jegyzőkönyvben feltüntettek stációképeket, ám a jelenlegi alkotások később készülhettek.⁶ 1842-ben a képekről feljegyzik, hogy jó állapotban vannak, és a hívek közössége nagyböjt idején keresztutat jár előttük.⁷

Nem tudni, hogy a templomban vagy a temetőben lévő stációképekre vonatkozott-e 1882-ben Piroska Ferenc feleségének alapítványa, melynek kamatát a képek karbantartására szánta.⁸ Biztosan tudjuk viszont, hogy a nagypénteki keresztútjárást a csongrádi papok, ha az időjárás engedte, a temetői képeknél végezték.⁹ A templomi stációképek az államszocializmus idején kaptak nagyobb szerepet. A domborművek mindegyike masszív fakeretben áll, festett, és az ábrázolt jelenethez illő felirattal látták el.

A gyermek Jézust kezében tartó, dicsőséges Szűz festett, aranyozott faszobra az 1700-as évek utolsó harmadában készült. 1784-ben már a templom gyűjteményéhez tartozott,¹⁰ és az 1820-as években bizonyos, hogy a szentélyben volt elhelyezve.¹¹ A felhőkön trónoló, kezében a gyermek Jézust tartó Mária vörös színű ruhája fölött kék palástot visel, kezében jogart és országalmát tart. A szobrot a 18–19. században a nagyobb processziókon ünnepélyesen körbehordozták.¹² Csak az elmúlt évtizedekben került ismét a templom egyik raktárából eredeti helyére, a szentélybe.

A feltámadt Jézust ábrázoló, fából faragott, festett szobor egy katalógus szerint már a 18. században a templomi berendezés része volt. Jézus vörös köpenyben, egyik kezét áldásra emelve, másikban győzelmi zászlót tartva áll egy glóbusz

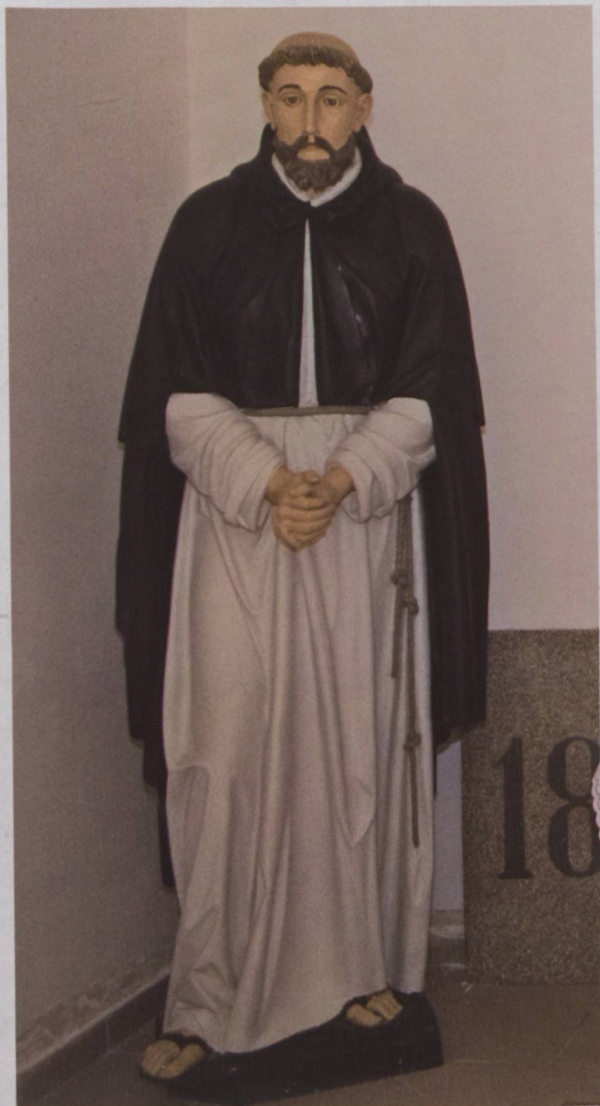

tetején. A kitűnő állapotban lévő, feltehetően restaurált alkotás napjainkban a sekrestyében lévő intarziás szekrényben pihen: csak nagyszombaton és húsvétvasárnap helyezik ki a Szentsír elé, újonnan egy emelvényre a szentélyben.

A ferences és a domonkos rend alapítóinak életnagyságú szobrait 1894-ben rendelte Hegyi Antal plébános Géberth János budapesti műhelyéből, darabonként 180 forintért. Szent Domonkos szobrát a rózsafüzér társulat, Szent Ferencét pedig Szent Ferenc harmadrendjének csongrádi tagjai fizették ki.¹³ Hegyi Antal a főoltár két középső oszlopára képzelte az alkotásokat, a Szentháromság szoborcsoport mellé.¹⁴ A híradások szerint a szobrokat Kátai Pál csongrádi ácsmester és segédei húzták fel a magasba.¹⁵ A

szentelési ünnepélyre 1895 márciusában került sor. A szentmisén az Élő Rózsafüzér társulat és a Szent Ferenc harmadrend tagjai égő gyertyákkal és fáklyákkal állták körbe az oltárt.¹⁶ A 20. század elején készült képeslap-felvételeken már azt láthatjuk, hogy a jelzett szobrok a szentélyben, önálló posztamenseken állnak, a szószékkel egy magasságban. Ezeket az emelvényeket még Hegyi plébános rendelte, díszítésük egy szájában fáklyát tartó kutya volt.¹⁷ A szobrok jelenleg a Szent Antal kápolnában találhatók.

A Nagyboldogasszony-templomban két Jézus Szíve szobor is van: az egyik a Jézus Szíve kápolnában, másik a templom bejáratánál. A kápolnában lévő alkotást feltehetően 1884-ben hozatta Edelenyi János plébános Tirolból, a lourdes-i

ALHASSÁG
KJÁNAK
KÜNK
DÁSÁÉRT
SZÜLEI

Imám meghaladásáért
Szűz anyának
egy anyától és apától
1954-XII-1 M.I

Hálából
Jézusomnak
meghaladásáért
-XI-15 M.A.

Imám meghaladásáért
édes Jézusomnak
egy anyától és ap
1954-XII-1

HÁLÁBOL
Imám meghaladásáért
1957-II F.M

Imám meghaladásáért
gyógyulásomért
Jézusomnak
1954-VIII

HÁLÁBOL
SUNKNAK
L.M.

HÁLÁBOL
Jézusomnak sok
imameghaladásért

Add hogy mit
jobban szeress
1951 L.

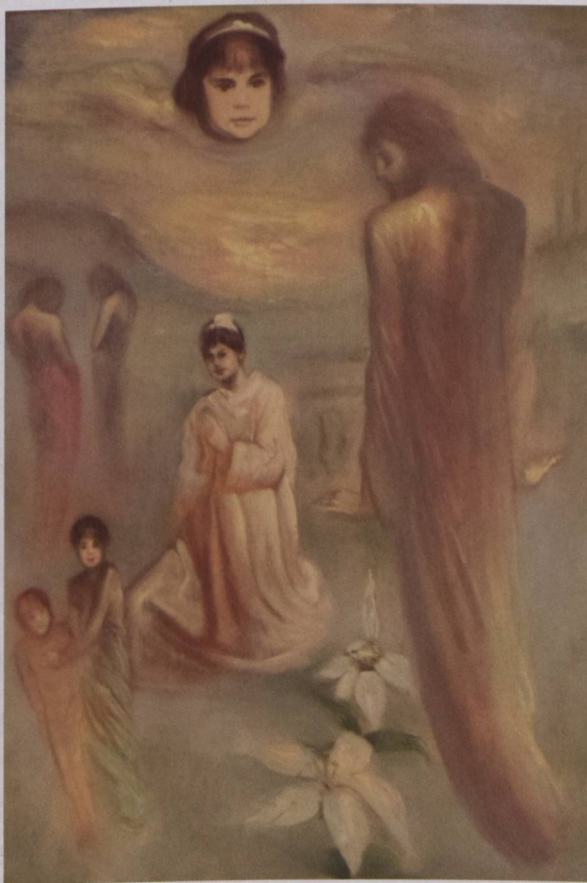
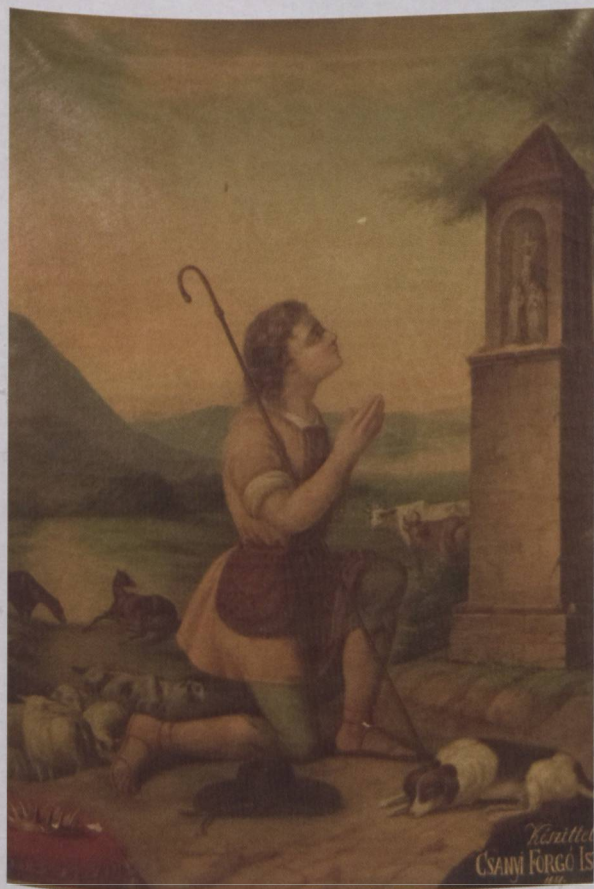
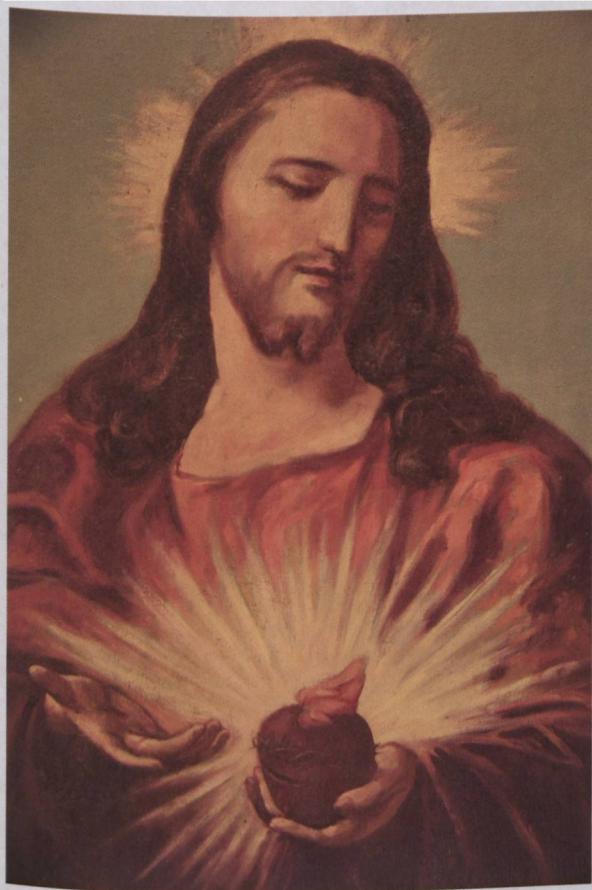

Máriával egy időben. A szobor eredetileg a főoltár közepén, az Agnus Dei (Isten báránya) szobor helyén lehetett.¹⁸ A másik, gipszből készült alkotást Hegyi Antal plébános vásárolhatta a 19–20. század fordulóján. Jól megközelíthető helyen, a templom előcsarnokában helyezték el: talapzatát mindig friss virágok és kisebb ajándékok (angyalka-szobrok, mécsesek, türelemüveg) illetve ima-meghallgatást kérő cédulák borítják.

A Jézus Szíve-kápolnába az idők folyamán több fogadalmi kép is került. A Prágai Kis Jézus-

kát ábrázoló festményt felirata szerint Máté János és Gyánti Márta készítette elhunyt kisfiuk, Béla emlékére 1900-ban.¹⁹ A kápolna legmodernebb festménye szintén egy fiatal elhunytak, Dányi Orsolyának állít emléket.²⁰ Ugyanebben a helyiségben látható Szent Vendel jószágpatrónus ábrázolása, melyet 1857-ben készíttetett egy helybeli módos nagygazda, Csanyi Forgó István. A képen egy fiatal pásztorfiút láthatunk romantikus délnémet környezetben és viseletben, lovakkal, birkákkal és marhákkal a háttérben. Az ifjú egy útmenti

SZENT ANTAL KÖNYÖRÖGJ ÉRETTÜNK.

képoszlop előtt fél térdre ereszkedik, mellette pástorkutya pihen. Nem messze tőle bordó bársonypárnán hever a félredobott királyi korona. Az állattartók védőszentjének egykori csongrádi kultuszának emlékét faragott persely (Szent Rókus-templom) és út menti szobor is őrzi (Szegedi út).²¹ A templomhajó bal oldali, hátsó részlegében Boldog Apor Vilmos püspök festményét láthatjuk. A képet Simon M. Veronika készítette.²²

Hegyi Antal plébános 1897-ben a szegények védőszentjének hódolva Szent Antal szobrot kívánt felállítani a templomban. A szobrot Hegyi a templom délkeleti részén lévő, akkoriban cinteremnek nevezett részen (mai Szent Antal kápolna) szándékozott elhelyezni abból a célból, hogy a mellé helyezett persely bevételéből kenyereket süttessen, „az elhagyott, gyámol nélküli házi szegényeket Szent Antal kenyérével segítse”.²³ A költségeket (150 forint) az Élő Rózsafüzér társulat tagjai állták.²⁴ A szobor 1898 májusában megérkezett, ám Hegyi plébánost időközben felfüggesztették állásából. Droppa Károly ideiglenes adminisztrátor tanácstalan volt a szobor sorsát illetően, így csak hónapokkal később, szeptember 18-án avatta fel a Mária-társulat kérésére. Két héttel később Hegyi Antalt váratlanul visszahelyezték a plébánia élére, és mivel a szobrot nem az általa elképzelt helyen találta, a posztamenst elbonttatta, és a szobrot jelenlegi helyére helyeztette át.²⁵ A Szent Antal-szoborhoz tartozó persely hasznából 1899 novemberétől minden szombaton kenyeret osztottak a rászorulóknak részére. A segélyre előzetesen kellett jelentkezni a plébániai hivatalban. A folyamodók körülményeinek kinyomozására valamint a segély megállapítására Szent Antal bizottságot állítottak fel.²⁶ Az 1990-es években a Szent Antal társaság tagjai (melynek nincs köze a Szent Antal bizottsághoz) keddenként tartották összejöveteleiket, minden év július 13-án körmenetet is rendeztek.²⁷

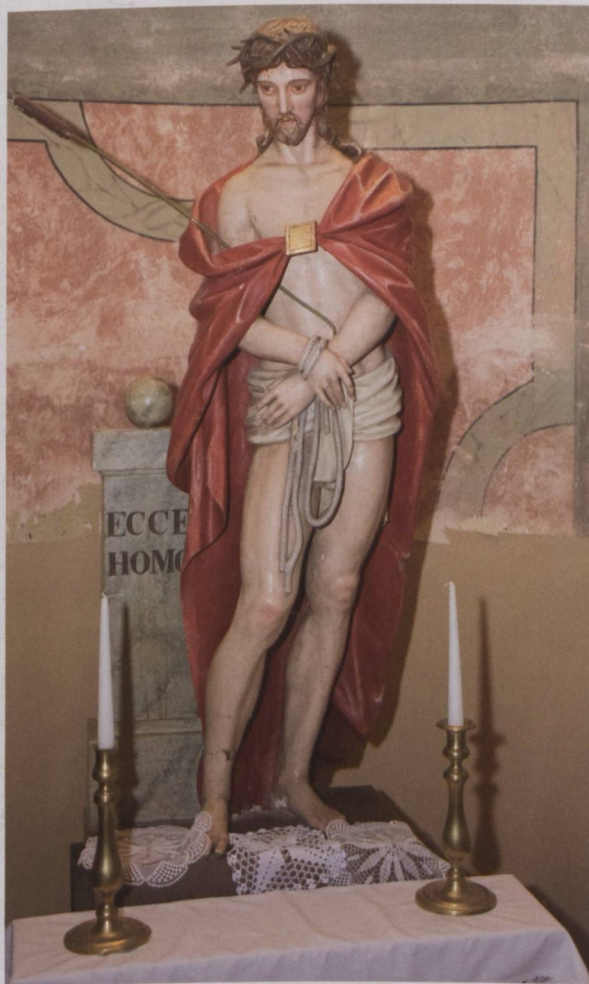
A gyermek Krisztus ártatlanságát életelvű választó „modern” szent, Lisieux-i Szent Teréz tisztelete a két világháború között jelent meg Csongrádon. Az apáca-szent életét a Katholikus Nőegylet közgyűlésén is ismertették népszerűsítő előadás formájában.²⁸ A kultusz erősödését mutatja, hogy a csongrádi leányiskola 1931-ben alakult Mária kongregációját „liziói kis Szent Terézről” nevezték el.²⁹ Egy csontszilánkját a Pieta oltárnál lévő ereklyetartóban őrzik. Elsőként egy Szent Terézt ábrázoló festmény lehetett a plébániatemplomban. A szentmisék alatt rendszerint a kisebb gyermekek csoportosultak előtte, a kép előtt gyertyák égtek.³⁰ A napjainkban látható szobor, mely az apáca-szentet rózsákkal és feszülettel a kezében ábrázolja, a 20. század első évtizedeiben készült gyári gipsztermék. Eredetileg kiemelt helyen, a szentély jobb oldalán (a sekrestye bejáratához közel) állt. Hasonló korú lehet, mint az

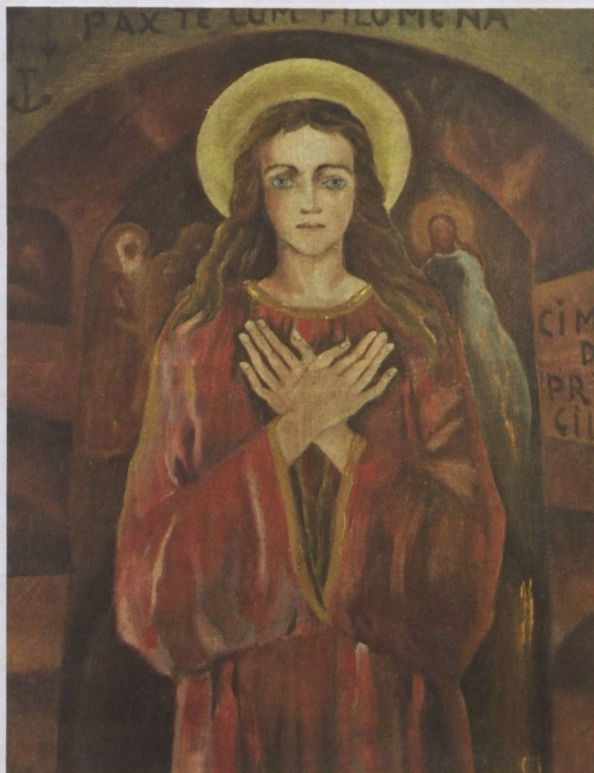

Ecce Homo típusba tartozó, Jézust a kínzóoszlopnál megjelenítő alkotás és a templomhajó bejáratától balra található győzedelmes Madonna szobor. Utóbbit 1947-ben, a Tiszai Mária Napok alkalmával a városháza előtt felállított oltáron helyezték el, vagyis az ünnepek egyik központi szimbóluma volt.

Szent Józsefnek, a kétkezi munkások patrónusának szobra mellett a 19–20. század fordulóján persely is volt, melynek javadalmát szentmisekre fordították. Az alkotás 1891-ben készült, a Mária Szepőlötlen Szíve szoborral egy időben.³¹ Eredetileg a főoltár-építmény bal oldalán állt, napjainkban a templomhajó bejáratától jobbra található.³² A Szent József szobrával szemben lévő fogadalmi kép Pádúai Szent Antalt ábrázolja, amint egy anya és lánya a lábai borulva fohászkodnak. A kép (Szegedi) Molnár Géza korai alkotása 1933-ból.

A templom előcsarnokában lévő Szent Rita falioltár felállításában nagy szerepe volt Eszter-

gályos Ferencnének, ki súlyos betegségéből való gyógyulását Szent Ritának, a lehetetlen helyzetekben segítő patróna közbenjárásnak tulajdonította. Az 1980–1990-es években hálatáblát készíttetett és egy kalocsai oltárterítőt is adományozott a szent tiszteletére. Az oltárterítőt egy éven keresztül varrta, és a következő búcsú alkalmával adta át a plébánosnak.³³ Szent Rita és a Kármelhegyi Boldogasszony-oltár között ott láthatjuk a 13. századi vértanú szűz, Szent Filoména ábrázolását. Szent Ritához hasonlóan Filoména tisztelete is a modern korban erősödött meg. Amellett, hogy Filoména az ifjúság kiemelkedő védőszentje, az ő nevéhez is csodás ima-meghallgatások, reménytelen helyzetekből való kimenekedések, megmagyarázhatatlan gyógyulások kötődnek. Mivel számosan vannak, kik nehéz élethelyzeteikben az ő segítségükhöz folyamodnak, Szent Ritának és Szent Filoménának alkalmas helye van a templom napközben is megközelíthető traktusában.

Jegyzetek

- ¹ VPL, 1784: Liber VIII. 700.
- ² VPL, 1842: Liber XVII, 144.; VPL APar. Cs. A templom paramentumainak összeírása 1827-ből.
- ³ VPL APar. Cs. 1881. december 23. Inventárium, Edelenyi János.
- ⁴ NPI 1959. december 20. Plébániai átadási jegyzőkönyv.
- ⁵ Stéhlik Lajos csongrádi festőművész alkotása 1947-ből.
- ⁶ VPL 1842: Liber XVII, 144.; VPL APar. Cs. A templom paramentumainak összeírása 1827-ből.
- ⁷ Parietibus sunt affixae quaequam Imagines passionum Christi Domini referentes, coram quibus populus cantu, et oratione tempore /quadregesimali devotionem suam persolvere solet, suntque in commodo statu. VPL Lib. Vis. 1842. Ecclesiae Structura Interior.
- ⁸ VPL APar. Cs. 1882. március 9. Rády Ferenc kerületi alesperes jelentése a váci püspöknek.
- ⁹ *Csongrádi Közlöny*, 1896. március 29. III. évf. 13. szám 3. old.
- ¹⁰ VPL 1784: Liber VIII. 700.
- ¹¹ VPL APriv. Mátyus János 1822. július 23.
- ¹² „Föltámadási ünnep. Harminc zászlót, tíz keresztet, a Szent Szűz szobrát s a koronatársulat jelvényét vitték a körmeneten. Tarackok durrogtak, a templom körüli köz- és magánházakat még az izraeliták is kivilágították.” *Idők Tanúja*, 1862. április 23. Hiv. rá: Dudás 1998. 105.
- ¹³ VPL APar. Cs. 1891. június 1. Hegyi Antal levele a váci Egyházmegyei Hatóságnak. A posztamenseket Géberth János budapesti templomdíszító és aranyozó készítette.
- ¹⁴ *Csongrádi Közlöny*, 1894. december 23. I. évf. 41. szám, 3. old.
- ¹⁵ NPI 1895. február 23. Géberth János számlája.
- ¹⁶ *Csongrádi Közlöny*, 1895. március 10. II. évf. 10. szám 3. old.
- ¹⁷ A domonkosokat címerében egy kutya égő fáklját tart a szájában. A rendalapító Szent Domonkos nevéből ered a rend játékos elnevezése: domini canes (az úr kutyái).
- ¹⁸ NPI Historia Domus I. 117.
- ¹⁹ Kovácsik 2010. 156; VPL APriv. Hegyi Antal, 1898. augusztus 31. Püspöki szentszéki kihallgatási jegyzőkönyv. A nagygazda házaspár nevéhez kötődik többek között az egyik Piroška János festmény, egy szentségtartó-állvány és több búcsújáró kereszt beszerzése. Újra aranyoztatták a főoltárt, az orgona-alaphoz jelentős összeget járultak hozzá. Családi padjuk a templom bejáratától jobbra ma is látható. VPL APriv. Hegyi Antal, 1898. július 22. Püspöki szentszéki kihallgatási jegyzőkönyv, Máté János vallomása.
- ²⁰ A festmény 2006–2007-ben készült. A keretre erősített réztábla felirata: „Mi itt a földön csak vándorok és utasok vagyunk, a mi hazánk a mennyország. – Dányi Orsi emlékére.”
- ²¹ Bővebben lásd: Gyöngyössy 2011.
- ²² Simon M. Veronika Apor Vilmost ábrázoló festményei több templomban megtalálhatóak: Erdélyben Segesváron, a nagyváradi a bazilikában, a székesfehérvári, budapesti, jászói, gyulai és szolnoki templomokban.
- ²³ VPL APriv. Hegyi Antal, 1899. február 28. Hegyi Antal levele a váci egyházmegyei hatóságnak.
- ²⁴ VPL APriv. Hegyi Antal, 1898. július 22. Püspöki szentszéki kihallgatási jegyzőkönyv, Gyovai Döme István vallomása.
- ²⁵ VPL APriv. Hegyi Antal, 1899. március 11. Droppa Károly levele a váci egyházmegyei hatóságnak. A szobor ugyanebben a helyiségben volt, csak másik falszakasz mellé állítva.
- ²⁶ *Tiszavidék*, 1899. november 5. X. évf. 45. szám, 3. old.
- ²⁷ CsKK TLM NA 47-2010. Interjú Sarusi Lajossal és Sarusi Lajosnéval 1996.
- ²⁸ *Csongrádi Újság (II)*, 1929. június 7. VIII. évf. 68. szám, 2. old.
- ²⁹ *Csongrádi Újság (II)*, 1931. március 25. X. évf. 25. szám, 2. old.
- ³⁰ *Csongrádi Újság (II)*, 1928. december 23. VII. évf. 154. szám, 3. old.
- ³¹ VPL APar. Cs. 1891. június 1. Hegyi Antal levele a váci egyházmegyei hatóságnak.
- ³² *Csongrádi Közlöny*, 1895. augusztus 18. II. évf. 33. szám 3. old.
- ³³ CsKK TLM NA 47-2010 Interjú Esztergályos Ferencével, 1996.